

In beweging

kwartaalblad van De Christengemeenschap
Pasen 2005

Portret van de gemeente Amsterdam

In beweging

kwartaalblad van De Christengemeenschap
9e jaargang nr. 2, Pasen 2005

Inhoud van dit nummer

Van de redactie 1
Portret van de gemeente Amsterdam 2
De vier aartsengelen II 10
Christus voor de gehele aarde
Bestuur en instellingen
Berichten uit de gemeenten
Allerlei
Boeken
Internationaal
Aankondigingen
Jeugdwijdingen
Gestorvenen

Redactie

Judith van der Bend, Otilia Broekers,
Jolanda van Dam, Jan van Dreven, Marianne
de Nooij,
Vaste medewerker
Inica Loe

Redactie-adres

In beweging, p/a J. van Dam, Kerklaan 109,
1241 CL Kortenhoef, tel.: 035-6565556
e-mail: jolandavandam@zonnet.nl
Ook voor inlichtingen over abonnementen

Financiën

Jolanda Gevers Leuven, tel.: 030-6922260
Jos van Damme, tel.: 0318-416079

Advertenties

Bureau Rob Tuk
tel.: 033-4564348, e-mail: rob.tuk@wxs.nl

Druk

Drukkerij De Appelbloesem Pers, Amsterdam

Kopijdata:

Pinksternummer: 15 april 2005

Michaëlnummer: 15 juni 2005

Kopij graag aanleveren per e-mail

(jolandavandam@zonnet.nl) of op diskette
(Word of Wordperfect), voorzien van corres-
pondentieadres en telefoonnummer.

De redactie behoudt zich het recht voor onge-
zonden kopij in te korten of niet te plaatsen.

De Christengemeenschap
in Nederland en België
Adressen (geen postadres)
en tijden van diensten

M=mensenwijdingsdienst, K=Zondagsdienst voor de
kinderen, Info: gezien onregelmatigheid navraag nodig.

Alkmaar, Oude Kanaaldijk 9, 072-5613144

M zo 10, di 9, do 10, za 8 (info), K zo 9

Amsterdam, A.J. Ernststraat 869, 020-6420769

M zo 10, di 7, wo 8, do 9, za 9, K zo 9.30

Antwerpen, H. Consciencelaan 107, Morsel, 03-8305860

M zo 10, wo 7, do 10 (info), vr 9.30, K zo 9.15 (info)

Arnhem, Brugstraat 5, 026-4433953/026-4820132

M zo 10, do 9 (info), K zo 9.30 (info)

Den Haag, Groot Hertoginnelaan 2, 070-3634898

M zo 10.15, wo 10, do 8, vr 10.30 (info),

K zo 9.30

Driebergen, Rijsenburgselaan 2a, 0343-531685

M zo 10.30, do 9.30, K zo 10

Eindhoven, Dorpstr 122, Veldhoven, 040-2432376

M zo 10.45, vr 9.30 (info), za 9.30 (info), K zo 10 (info)

Gent, zie Antwerpen

Het Gooi, Leeuwenlaan 40, 's-Graveland 035-6935774

M zo 10, wo 9 (info), K zo 9.30 (info)

Groningen, Lauwersstraat 3, 0592-347059

M zo. 10.30 (info), do 10.00 (info), K zo 10.00 (info)

Haarlem, zie Amsterdam

Leeuwarden, Droevendal 9, 058-2151708

M zo 10 (info), do 9.15 (info), K zo 9.30 (info)

Leiden, Vestestraat 39-49, 071-5121459

M zo 10.30 (info), za 10.30 (info), K zo 10 (info)

Meppel, Catharinastraat 44, 0522-259020

M zo 10.15 (info), K zo 9.45 (info)

Middelburg, Lange Noordstr. 62, 0118-591628

M zo 10 (info), K zo 9.15 (info)

Rotterdam, Lumeysstr. 33, 010-4662586

M zo 10.30, di 9.30, vr 7.30, K zo 10

West-Brabant, Minckelersstraat 27, Breda, 076-5656025

M za 9.30 (info)

Zeist, van Tetslaan 4, 030-6913868, bgg 6921173

M zo 10.30, di 8, wo 9, do 9, vr 10 (info), za. 9,

K zo 9.45

Zutphen, Badhuisweg 27, 0575-541288, bgg 0575-

528875 M zo 10.30 (info), do 9.15 (info), za 9 (info)

K zo 10 (info)

Landelijk secretariaat: 070-3451506

Groot Hertoginnelaan 4, 2514 EG Den Haag

E-mail: secretariaat@christengemeenschap.nl

Van de redactie

Voor u ligt het Paasnummer met het laatste gemeenteportret. Vier jaar geleden, Pasen 2001, ging deze reeks van start met het portret van de gemeente Alkmaar. Maar we zijn er nog niet: er volgen nog twee portretten. Welke? Dat blijft nog even een verrassing.

Verder vindt u twee inhoudelijke bijdragen: het tweede artikel over de aartsengelen 'Aartsengel Rafaël' van Myriam Driesens en 'Christus voor de gehele aarde' van Wilma Bos. Als boekbesprekingen hebben we gekozen voor twee boeken over het Marcus – evangelie: de studie van Siegwart Knijpenga en de nieuwe vertaling van voordrachten daarover van Rudolf Steiner.

Tot slot, we hebben afscheid genomen van Inica Loe. Ze heeft zich als vaste medewerkster vier jaar lang getrouwd en met veel verve ingezet voor de speciale opdrachten vanuit de redactie. Zeer veel dank, Inica!

Otilia Broekers

Pasen

Van alle christelijke feesttijden hebben een tweetal meer het karakter van voorbereiding dan dat zij op zichzelf staan, namelijk: de advents- en lijdenstijd. Zij leiden ons binnen in de 'eigenlijke' feestten van respectievelijk geboorte en opstanding. Ondanks deze overeenkomst hebben beide feesttijden toch een verschillend 'innerlijk gebaar'.

Advent is openend, het wordt steeds wijder en lichter naar kerstmis toe. Aloude gebruiken laten dat ook zien, zoals de krans waar iedere week een kaars méér wordt ontstoken, de adventskalender waar iedere dag weer een volgend luikje wordt geopend. Wij gaan als het ware met open armen kerstmis tegemoet. Het adventsblauw aan het altaar verandert weliswaar uiterlijk niet, maar we kunnen ons voorstellen dat dit blauw steeds lichter wordt, totdat het met kerstmis wit is geworden.

Hoe anders de lijdenstijd. Zoals advent zich opent, zo wordt de lijdenstijd steeds 'nauwer'. Wij herdenken en beleven het lijden van Christus dat zich dramatisch verdicht naar de kruisdood toe. De gebeurtenissen tussen doop en dood concentreren zich, eerst in jaren, vervolgens in maanden, dan in de stille week tot dagen, en tenslotte in uren. "Hoe wordt mijn wezen geperst totdat het volbracht is" bericht ons het Lucas-evangelie. Het lijden is dus een samenpersen. Onze ziel krimpt ineen bij angst, pijn en lijden.

Zoals we ons kunnen voorstellen dat het adventsblauw steeds lichter wordt, zo zou het zwart in de lijdenstijd als het ware steeds zwarter moeten worden. In de lijdenstijd wordt alles samen geperst, het is een samentrekkend, krimpend gebaar. Op Goede Vrijdag en Stille Zaterdag zijn we tenslotte bij het nulpunt aangekomen. Dit nulpunt is wel absoluut, maar niet definitief. Het blijkt een doorgangspunt te zijn, het oog van de naald. Het paasfeest is dan ook het openbreken naar een nieuwe wereld, het openbarsten van een nieuwe schepping. Een hernieuwd "Er zij licht en er was licht".

Maarten Udo de Haes

Portret van de gemeente Amsterdam

Steunpilaren onder water

door Judith van der Bend en Otilia Broekers

De trambel rinkelt, stoplichten springen op rood, er is net even tijd om midden op straat een 'plaatje te schieten' van de kerk. We staan op een druk kruispunt; komen en gaan, snel optrekken, kortstondige aanwezigheid en weer uit het vizier verdwijnen is hierbij een natuurlijk gegeven. Dat lijkt bij deze gemeente te passen. Maar is dat ook zo...?

Amsterdam die grote stad, is gebouwd op palen... Het waterelement heerst alom. Ook de Andrieskerk is gebouwd op palen, als steunpilaren en harde kernen in de drassige, beweeglijke ondergrond. Zij staat in een buitenwijk van Amsterdam, in Buitenveldert, vlak bij de ringweg waar non-stop, dag en nacht, het verkeer om Amsterdam heen stroomt. Handig voor de bereikbaarheid vanuit de regio, want op zondag komen hier van ver uit de omtrek de mensen tezamen.

Op de oostgevel in de opkomende morgenzon blinken de letters 'Andrieskerk'. Deze hangen er nog niet zo lang, alhoewel deze kerk van het begin af zo genoemd is. Andreas, één van de apostelen, is schutspatroon van Amsterdam en het stadswapen heeft maar liefst drie Andrieskruisen. De kerk zelf staat er al ruim 33 jaar. Vorig jaar oktober is dit jubileum gevierd. Op 6 maart 1970 werd de eerste paal in de grond geslagen en op 12 september 1971 kon de kerk worden gewijd. De architect is Henk Hupkes die ook de kerken in Zeist en Rotterdam ontworpen heeft. Natuurlijk is dit niet het begin van deze gemeente. Een dergelijke kerk bouwen doe je pas als er voldoende draagkracht is. Hiervoor moeten we teruggaan naar eind jaren twintig, naar het prille begin van de Christengemeenschap in Nederland.

Een paar extra historische wetenswaardigheden...

Met openbare voordrachten in Den Haag en

Amsterdam hebben Friedrich Rittelmeyer, Emil Bock en later ook Heinrich Ogilvie het oprichten van de Christengemeenschap in Nederland voorbereid. De eerste mensenwijdingsdiensten in Nederland werden op Palmzondag 1926 voltrokken in Den Haag door Emil Bock en in Amsterdam door Heinrich Ogilvie in kleine, gehuurde zalen; toen nog in het Duits. Ogilvie zette het werk in Nederland voort en concentreerde zich op de drie grote steden: Den Haag, Rotterdam en Amsterdam. Hij vertaalde de mensenwijdingsdienst. Op de eerste zondag van de Johannestijd in juni van dat jaar, celebreeerde hij voor het eerst in het Nederlands. In november kon de eerste gemeente gesticht worden in Den Haag met ruim dertig leden. Toen er Nederlandse geestelijken bijkwamen, vestigde Ogilvie zich al vlug met zijn gezin in Amsterdam, aanvankelijk in een tweekamerwoning, later in de Johannes Verhulststraat 41. Hierbij zij opgemerkt dat het niet een vraag van Amsterdammers was naar bijvoorbeeld godsdienstlessen die hem hier bracht; hij ging hier gewoon aan het werk. Later vertelde hij dat dit begin niet eenvoudig was: de Amsterdammers waren het nergens mee eens! Maar de grootste dwarsliggers werden later de sterkste steunpilaren van de gemeente. In de doorgebroken suite op de eerste etage van de Johannes Verhulststraat kreeg de mensenwijdingsdienst een eigen ruimte en onder de warme gastvrijheid van mevrouw Ogilvie ontluikte er een bloeiend gemeenteleven. 'Drie

jaar na het begin (1929 - Red.) heb ik dan eindelijk met twaalf leden de Amsterdamse gemeente gesticht', schrijft Ogilvie later. 'Van de twaalf woonden er echter maar zes in Amsterdam en zes in de wijde omgeving.' Het opmerkelijke is dat nu nog steeds ongeveer de helft van de leden uit de regio komt. Een andere merkwaardigheid is dat er toen ook al een grote doorstroming van leden was, net zoals nu. Zodra mensen lid werden, gingen ze naar elders verhuizen. Ogilvie vertelt hierover in zijn boekje 'Jakob, wo bist du?', dat de situatie zelfs zó was dat sommigen om die reden juist geen lid werden, maar 'vriend' bleven vanwege de band met de kerk. Desondanks breidde de gemeente zich uit. Twaalf jaar later waren er ongeveer 100 leden.

Na de oorlogsjaren ging men op zoek naar een grotere ruimte. Dat werd voor korte tijd de Olofskapel, een schipperskerkje dicht bij de Zeedijk, de 'rosse buurt' van Amsterdam. De meningen hierover waren verdeeld: sommigen vonden 'juist daar!', anderen hadden zo hun bezwaren. Het werd enkele malen gehuurd voor de dienst. Er vond ook een jeugdwijding plaats en de kerstspelen werden er eenmaal opgevoerd. Het is zelfs zover gekomen dat er een bod op het kerkje gedaan werd, maar dat ketste af omdat het niet hoog genoeg was. Men zocht verder. Het werd uiteindelijk de Roemer Visscherstraat 48 bij het Vondelpark in Amsterdam-Zuid, een nette buurt. De bovenverdieping was uitgebrand, dus het pand was redelijk goedkoop. Na een intensieve verbouwing van het geheel kon de kapel, die op de begane grond gesitueerd was, gewijd worden op 10 mei 1953. Tot 1971 was de gemeente hier gehuisvest en sindsdien in de Andrieskerk.

De Andrieskerk

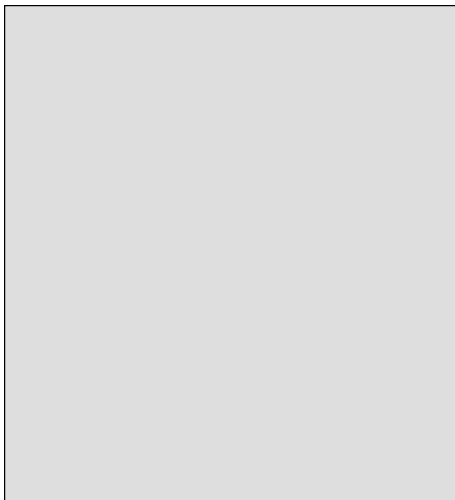
is het grootste kerkgebouw van de Christengemeenschap in Nederland. In de cultusruimte is plaats voor 250 bezoekers. Destijds werd zij gebouwd met het oog op een groeiend aantal leden en de landelijke functie die

zij zou gaan bekleden. Immers de stad Amsterdam is de hoofdstad van Nederland. Het pakte anders uit: al tientallen jaren is er een soort constante van ca 150 leden in wisselende samenstelling. De doorstroming die zich van het begin af deed gelden is nog steeds kenmerkend voor deze gemeente. En wat de landelijke functie betreft? Als er grote evenementen zijn zoals een priesterwijding, ruim tien jaar geleden was de laatste, zeker, maar andere landelijke bijeenkomsten worden ook elders gehouden. Amsterdam is niet hét landelijk centrum geworden.

Vanaf het kruispunt kunt u drie omhoogrijzende gedeelten zien, die met elkaar verbonden zijn door lagere bouw. Helemaal links op de omslagfoto is nog net de gevel van de kleine kapel te ontwaren, achter de stoplichten, daarnaast de grote gevel met de naam 'Andrieskerk' die van de cultusruimte is. Beide gevels zijn op het oosten gericht: direct daarachter bevinden zich de altaren. Helemaal rechts op de foto ziet u de zogenaamde toren. Niet zichtbaar vanaf de straatkant, aan de achterkant, bevinden zich de gebruiksruimten: de jeugdruimte, de gemeentesaal, de keuken, een gezinswoning voor de beheerder en de sacristie. Bij de ingang is een vestibule met links een deur naar de cultusruimte, rechts een trap naar de toren. Hierin is nog een kleine beheerderwoning en een kantoor. Een aantal treden omlaag brengt je in de kelder en er is een schuifdeur die toegang geeft tot de jeugdruimte met een deur naar de gemeentesaal. Maar niet alleen de jeugd vertoeft hier, ook worden er evangelie cursussen en bijeenkomsten gehouden. In vakanties dient het wel eens als 'slaapzaal' voor Amsterdam bezoekende jeugdgroepen, want heel handig, er staat een extra keukenblok en in een apart halletje zijn toiletten en een deur naar buiten.

De entree en gemeentesaal staan in directe verbinding met elkaar. Een groot gordijn scheidt de beide ruimten. En hier is ook de officiële deur naar de cultusruimte. Het geheel is ruim opgezet en open: lichtkoepels zorgen

voor voldoende daglicht. Bij binnenkomst valt je oog meteen op een sculptuur, die onder zo'n lichtkoepel staat: ja, een paal (hoe

kan het ook anders in Amsterdam!), die zich omhoog beweegt in een spiraal. Wij denken aan wierook, te meer omdat het offerblok er vlak naast staat. Volgens anderen is het een vlam. Verderop zijn de kapstokken; dat is een hele rij. Loop je door dan kom je in een halletje met toegang tot de kapel, sacristie en ook weer de grote cultusruimte. De kapel wordt gebruikt voor de weekdiensten. Eén keer per feesttijd wordt hier de dienst in het Duits gehouden. De kapel dient ook als opbaringsruimte. Er heerst een intieme sfeer. Het altaar is afkomstig uit de Roemer Vischerstraat evenals de schildering van de hand van Margarita Woloschina. Bijzonder is dat op dit schilderij de Herreze tegelijk als gekruisigd wordt afgebeeld.

Je komt de cultusruimte binnen onder het balkon waar het orgel staat en vanwaar de muziek tijdens de dienst klinkt. Dan opent zich deze ruimte: het plafond rijst omhoog in stralend lattenwerk en je blik wordt als vanzelf naar het altaar getrokken. Hier zien we

geen altaarstuk: de hele achterwand is geschilderd door Wilfried Ogilvie – neef van Heinrich Ogilvie en zoon van zijn broer Karl, één van de eerste twaalf leden van Amsterdamse gemeente – bijgestaan door Margot Bach. Deze overweldigende altaarschildering vinden sommigen heel bijzonder, voor anderen is de aanblik te machtig. Destijds zijn er zelfs mensen weggebleven uit de kerk vanwege deze schildering, vertelt men ons. Dat hoort bij Amsterdam: een duidelijk standpunt innemen.

Maar we zijn er nog niet: in de keuken, die door een praktisch 'koffie-schenk-oprol luik' met de gemeentesaal verbonden is, bevindt zich een deur naar een zelfstandige gezins-beheerderwoning aan de achterkant. Hier woont een familie met twee tieners en een hond. Deze kerk heeft dus twee beheerderwoningen. Is dat niet teveel van het goede? 'Nee,' zegt beheerder Inica Loe stellig, als we haar opzoeken in haar torenwoning. 'Als beheerders dragen we afwisselend de zorg voor de veiligheid en de toegankelijkheid van het gebouw. Er is altijd wel iets wat je aandacht vraagt: telefoontjes, de deurbel, rondleidingen, de verwarming, begeleiding van schoonmaak en onderhoud in en rond het gebouw, verhuur, logees, opbaringen. In die zin ben je nooit echt vrij.' Ter illustratie gaat op dat moment de bel: iemand biedt affiches aan om, zoals hij zegt, 'de spanning in de samenleving te bezweren.' Inica vraagt hem via de intercom een exemplaar in de brievenbus te doen, ze zal er naar kijken, en vertelt verder. Over het bijzondere contact met de Marokkaanse schoonmaker. Tijdens zijn wekelijkse schoonmaakwerk in de kerk toont hij initiatief voor extra klussen en kleine reparaties. Heeft hij problemen met het invullen van formulieren, dan zijn de beheerders behulpzaam. Voor het Suikerfeest en het Offerfeest bakt zijn vrouw ook koekjes voor de kerkbewoners. Met Kerstmis krijgt zij van de beheerders een kerststukje en de kinderen paaseitjes met Pasen.

Een ronde van de beheerders door de kerk

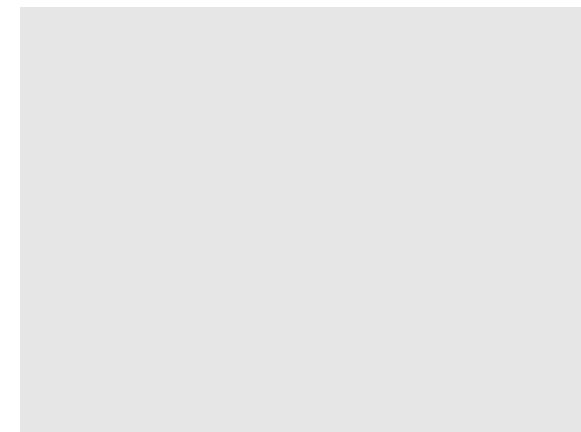
met de destijds nieuwbakken geestelijke Ernst Terpstra ('door de ogen van iemand die hier nieuw komt, kijk je zelf ook meteen anders') leidde tot de Actie Schoon Schip: op een paar zaterdagochtenden werd met vertegenwoordigers van verschillende taakgroepen het hele gebouw opgeschoond en ontdaan van zwerspullen en overbodigheden. Sindsdien heeft iedere gebruiksruimte een eigen 'plekkenbaas' die daar de orde en netheid in de gaten houdt. Nu dat allemaal loopt wil Schoon Schip ook een Mooi Schip worden en worden er plannen gemaakt voor vernieuwingen en verbeteringen. Een ideeënboot roept de gemeenteleden op hierover mee te denken. 'Als een kerkgebouw schoon en op orde is, gedijt de gemeente in sociaal opzicht. En dit alles komt weer ten goede aan de sacramenten,' aldus Inica.

Een Amsterdamse zondag

De eerste kerkgangers, die we op ons zondags bezoek aantreffen, zijn twee Haarlemmers. Ze zijn vroeg, want ze willen bij het verhaal zijn dat aan het begin van iedere feesttijd aan de kinderdienst voorafgaat. Sinds kort gebeurt dit in de gemeentesaal, zodat iedereen die op tijd binnenkomt meteen kan aanschuiven. Er zijn niet veel kinderen, ook niet in de kinderdienst; de kerstavantie is bijna voorbij. Het lijkt rustig te blijven tot een paar minuten voor aanvang van de mensenwijdingsdienst men in rap tempo van alle kanten komt aanzetten en dan is de gang weer leeg; op een enkele laatkomer na is iedereen op tijd. Amsterdam toont zich niet als een 'grijze' gemeente: de gemiddelde leeftijd is middelbaar. Opvallend is het aantal mannen.

Vandaag is er muziek in de dienst, maar dat lukt helaas niet altijd. De gemeente zit krap in haar musici en dat voor zo'n grote stad... De

gemeenteliederen worden wel elke week gezongen. Een gemeentelid geeft dan met behulp van de stemvork de juiste toon aan. Na de dienst is er koffie. Ondertussen zijn er twee daklozen binnengekomen. Hier en daar zijn wat verbaasde en ook wantrouwende blikken. Dat neemt af wanneer ze gewoon voor hun koffie betalen. De gastheer van deze week, altijd herkenbaar aan een badge, spreekt hen even aan. Eén van hen komt hier wel vaker; hij heeft vroeger op een vrijeschool gezeten. Nu zijn ze hier om het kinder-Driekoningenspel dat straks door kinderen en

volwassenen samen zal worden opgevoerd, te gaan zien; ze voegen de daad bij het woord en volgen alles met aandacht.

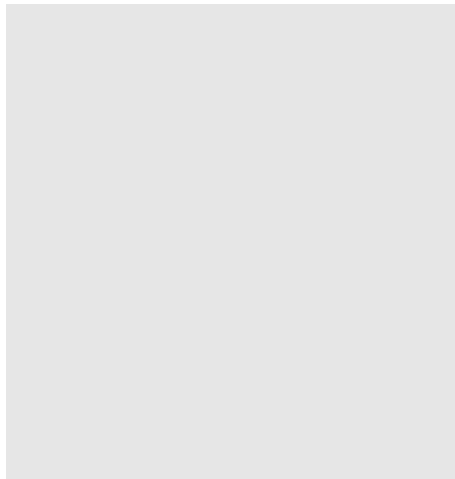
Voordat het zover is, moeten de twee gemeentegelovelingen nog even aan het werk: zo houdt Katarina Knijpenga een inleiding over het Driekoningenthema voor de volwassenen, terwijl Ernst Terpstra met de kinderen gaat repeteren. Dit blijkt overigens de enige repetitie te zijn, maar het komt allemaal goed: er is een verteller, vanuit de zaal spreken enkele volwassenen de teksten van de personages, er is een driekoppig jeugdorkest, er wordt door alle aanwezigen gezongen en de kinderen beelden het stuk verder uit. Het

geheel heeft de sfeer van een intiem huisfeest.

Na afloop is er voor iedereen nog iets lekkers. De zondag is dan al een eind gevorderd en verdere gesprekken met geestelijken en gemeenteleden moeten later in de week worden gevoerd. Met Ernst Terpstra heeft u al in het Michaëlnummer van 2003 kennis kunnen maken. Daarom is nu het woord aan Katarina Knijpenga.

Van Oost naar West

Het verhaal van Katarina Knijpenga

Katarina heeft net een gesprek met iemand over het lidmaatschap van de kerk achter de rug en nu zit ze tegenover óns. Een interview, dat is toch wel even wat anders. We vragen haar gewoon te beginnen met haar verhaal.

'Het is niet eenvoudig om nu zomaar over mezelf te vertellen. Dat is een hele omschakeling. Als je geestelijke wordt, laat je eigenlijk je persoonlijke biografie achter je. Maar ik heb een heel stuk biografie mogen hebben voordat ik gewijd werd. En daar ben ik dank-

baar voor. Zonder dat had ik misschien niet eens geestelijke kunnen worden, die ik nu ben. Dat leven heeft me veel geleerd.' Katarina werd in 1940 te Hamburg geboren. In die tijd vonden daar hevige bombardementen plaats. Haar moeder nam haar mee naar vrienden in Danzig aan de Oostzee om het rumoer van de oorlog te ontvluchten. Het tegendeel bleek waar te zijn. De eerste zes jaar van haar leven werden getekend door de onrust van de oorlog en een rondreizend bestaan. 'Dat hoort eigenlijk niet bij mij', zegt ze, 'want ik heb vanaf mijn zesde, toen we weer in Hamburg waren, tot mijn trouwen op één plek gewoond. Daarna in Zeist eenentwintig jaar en hier ook al weer bijna twintig jaar.' Ze heeft geen nare herinneringen aan de oorlog; haar moeder heeft haar daar met omhullende, liefdevolle toewijding tegen beschermd.

Ze groeide betrekkelijk eenzaam op. Haar vader was ingenieur en veel op reis. Ze bleef enig kind en familie woonde ver weg. Na twee jaar op het platteland te hebben gewoond moest zij erg wennen aan het leven tussen de vrijpostige stadskinderen van het naoorlogse Hamburg. Ze was anders: ze had geen broertjes of zusjes, sprak een Oost Duits dialect en ze heette ook nog Katarina; een rare naam vonden de andere kinderen. Maar ze kreeg een juf, een wat oudere dame. 'Zij was een warm, diep gelovig mens en een actief lid van de Lutherse kerk. Haar bijbelverhalen en de religieuze liederen die ze met ons zong maakten een diepe indruk op mij en wekten een blijvende belangstelling voor alles wat met religie te maken had. Op een huisbezoek bij mijn ouders zei ze dat ik eigenlijk gedoopt zou moeten worden. Ja, dat wilde ik inderdaad. Maar het antwoord van mijn ouders was: 'Neen!' Van huis uit Luthers opgevoed, hadden zij bewust afstand genomen van de kerk. Bovendien dachten zij, dat deze wens van mij van voorbijgaande aard zou zijn. Dus werd ik toen niet gedoopt. Op de middelbare school kwam ik in religieus opzicht eerst niet aan mijn trekken. Het gods-

dienstonderwijs werd geschrapt omdat de meeste van mijn klasgenoten op de catechisatie van hun kerk zaten ter voorbereiding op hun jeugdwijding. Ik vond dit een groot gemis. Maar ik was niet gedoopt en hoorde dus niet bij een kerk. Juist in die jaren, tussen mijn dertiende en vijftiende, voelde ik een sterke behoefte aan een religieuze oriëntatie. Dat zou me helpen, zo hoopte ik, een nieuw zelfvertrouwen en een anker in mezelf te vinden. In een emotioneel gesprek met mijn moeder uitte ik opnieuw de wens om gedoopt te worden en ook de jeugdwijding te mogen ontvangen. Mijn ouders respecteerden deze wens. Via familie en vrienden wist mijn moeder van het bestaan van de Christengemeenschap af. Zij heeft toen ten behoeve van mij de eerste stap gezet naar de geestelijke in Hamburg. Daarna ging alles snel: op 14 oktober 1956 werd ik gedoopt en op eerste Paasdag het jaar daarop kreeg ik de jeugdwijding. Op mijn negentiende werd ik lid van de Christengemeenschap. Daar was ik heel gelukkig mee.'

Naast de religie is de muziek een belangrijk thema in Katarina's leven. Op haar elfde begon ze met pianoles. Dit was meer een praktische keuze, want er stond thuis een piano. Het was niet echt háár instrument. Het was iets anders dat haar in de muziek trok, namelijk het samen zingen. 'Omdat ik toch eigenlijk wel een eenzaam kind was, was ik voortdurend op zoek naar gemeenschap. Ik ben echt een gemeenschapsmens. Muziek en vooral het samen zingen hebben me op een natuurlijke manier in de gemeenschap gebracht van de mensen waar ik bij hoorde', vertelt ze. Ook bij de ontmoeting met haar man, Siegwart Knijpenga, heeft de muziek een belangrijke rol gespeeld. Na de middelbare school is ze naar het conservatorium gegaan voor de opleiding van muziekdocent aan het voortgezet onderwijs.

Ze was zeer betrokken bij het werk in de Christengemeenschap: ze ministerde en musiceerde in de dienst, zong mee in het koor en nam actief deel aan het jeugdwerk.

Zo kon het gebeuren dat in de trein op weg naar een jeugdconferentie tijdens een gesprek een geestelijke haar zomaar de vraag stelde of ze er ooit aan gedacht had naar het priesterseminarie te gaan. Nee, dat had ze niet. Na enige overweging vond ze dat ze eerst haar muziekstudie moest afmaken. 'En toen Siegwart en ik trouwden was dat voor mij het antwoord op die vraag: het werk van mijn man als geestelijke zo goed mogelijk te steunen en zo de Christengemeenschap van dienst te zijn.

Een verhuizing naar Nederland volgde. Er kwamen veel nieuwe dingen op haar af. Het waren drukke jaren. Er werden vier kinderen geboren. Toen brak er een andere periode aan: 'In het begin van mijn veertiger jaren zag alles er grijs en grauw uit. Mijn jeugdkrachten waren opgebruikt. Maar er kwam een keerpunt, mede door de helpende hand die mij geboden werd. Het was een heilig – nuchter moment dat ik nooit zal vergeten, een innerlijke doorbraak, waardoor alles in mijn leven in een nieuw licht kwam te staan. Deze ervaring bracht me weer op het spoor van het priesterschap. Ik ben toen met oriënterende gesprekken begonnen. Maar ik had een druk gezinsleven. Het bleef een vraag waarop het antwoord nog niet zichtbaar was. Voorlopig was de muziek mijn werkgebied: ook daar werken de helende krachten, al reiken die van het religieuze verder.'

De verhuizing in 1986 naar Amsterdam deed haar besluiten het idee om geestelijke te worden voorlopig los te laten. De kinderen waren nog te jong. Hier was alles nieuw en het wonen in een grote stad was erg wennen. Het priesterschap raakte weer op de achtergrond. Toch kwam er een aantal jaren daarna een opening. 'Ik zag het nog niet, maar Siegwart wel. Wat was het geval: onze dochter Welmoed zocht naar werk naast de afronding van haar studie. Siegwart stelde voor haar te vragen de huishouding voor een jaar op zich te nemen. En dat wilde ze graag doen. Ik kon toen naar Hannover gaan voor de éénjarige opleiding. Dat was in september 1991.'

Aansluitend nam ze deel aan het zevende semester en de voorbereiding op de wijding aan het seminarie in Suttgart. Op 14 maart 1993 heeft Katarina de priesterwijding ontvangen. Sindsdien is ze als gemeentegeestelijke in Amsterdam werkzaam. Daarnaast is ze lid van het Landelijk Bestuur en ...hoe kan het ook anders, van de Landelijke Muziek-groep.

De kar laten lopen...

'Het Amsterdamse bestuur is momenteel een mannenclub', vertelt voorzitter Ellis Booi. Er zijn vijf mannen en (nu nog) één vrouw. Katarina maakt geen deel meer uit van het bestuur en zo vertegenwoordigt Ernst hier het convent. Over zijn invulling is het bestuur tevreden, maar voor de afstemming en de communicatie zou het wel eens handig zijn, als beide geestelijken een vaste plek aan de bestuurstafel zouden hebben, denkt Ellis. Nu is er twee maal per jaar een gesprek tussen bestuur en convent waarbij het bestuur een

spiegelfunctie inneemt. Dit is beide partijen goed bevallen.

Over het reilen en zeilen van de gemeente is men wel te spreken; de meeste taakgroepen functioneren naar behoren, al 'moet je er soms wel aan trekken en de mensen persoonlijk aanspreken.' Dat hebben we andere besturen ook vaak horen zeggen. Een zorgkind is, zoals gezegd, de muziek. Echte mandaatgroepen zijn er niet. De bestuursleden hebben hun portefeuilles en houden hun groepen in de gaten. Zo nodig vindt er overleg met het hele bestuur plaats. Er wordt geprobeerd om zoveel dubbelfuncties te voorkomen, maar dit lukt niet altijd. 'Je bent al blij als de kar loopt,' aldus een bestuurslid.

Het bestuur is een paar keer met de coördinatoren van de taakgroepen bijeen geweest; twee keer per jaar is er een open bestuursavond: de gemeente krijgt dan gelegenheid met het bestuur van gedachten te wisselen. Deze avond is onlangs verhuisd naar de zondagochtend en dat is nu ook met inhoudelijke bijeenkomsten vaker het geval, zoals de inleidingen over het epistel aan het begin van een nieuwe feesttijd. Er komen dan veel meer mensen dan op een avond, dat beeld is herkenbaar uit andere gemeenten: je bent er toch al voor de dienst en je hoeft 's avonds niet meer over straat. Wat betreft de sacramenten vertelt Katarina dat er nauwelijks huwelijkswijdingen zijn. Dopen en jeugdwijdingen houden gelijke tred met elkaar. Over de landelijke activiteiten valt nog te vertellen dat de beleidsgroep van de kampen maandelijks in de kerktoeren vergadert; diverse kampstaven komen in Amsterdam bijeen. Het Landelijk Muziekarchief vindt u hier ook. De jaarlijkse driedaagse Zomercursus mocht zich altijd in een behoorlijke belangstelling uit het land verheugen. Verder heeft men één keer meegedaan aan 'Amsterdam met hart en ziel', een manifestatie waar kerken, moskeeën, synagogen, tempels en spirituele instellingen hun deuren twee dagen open zetten. Ernst zou wel willen deelnemen aan een pastores overleg in Buitenveldert, maar dat

bestaat op dit moment niet. Hij heeft nog meer plannen, zoals het uitbouwen van jeugd- en jongvolwassenenwerk en een cultureel café op zondagmiddag met lezing, gesprek en ruimte voor ontmoeting. Eventueel wordt de buurt hierbij betrokken. Een echte buurtfunctie heeft de kerk overigens niet. De lentemarkt trok nauwelijks buurtgenoten en tijdens het afgelopen jubileumfeest ging een handjevol burens in op de uitnodiging voor een rondleiding door het gebouw. Misschien is het effectiever om eens met elkaar een aantal wandelingen door de buurt te maken, om te zien wat er leeft en nodig is, aldus Ernst.

Eb en vloed

Een Amsterdammer laat zich niet makkelijk vangen, dat ondervond Heinrich Ogilvie destijds al, en ook de Amsterdamse gemeente laat zich niet eenvoudig karakteriseren.

Om te beginnen is de regio groot: in Zaan-dam en Almere wonen ook gemeenteleden en tot voor kort waren daar nog activiteiten. In Haarlem, alweer vijf jaar samen met Amsterdam onder één dak, vinden gespreks-groepen plaats. Godsdienstenlessen worden daar niet meer gegeven: er zijn momenteel te weinig kinderen. Niet één bestuurslid woont in de hoofdstad, al verzekert het bestuur ons met klem dat ze zich Amsterdammer voelt: 'Het is hier Groot-Amsterdam.' En dan het komen-en-gaan in de gemeente: studenten die na hun studie weer vertrekken, jonge gezinnen die hun kinderen toch liever buiten de stad willen laten opgroeien, ouderen die naar Valckenbosch verhuizen. Voorts de zogenaamde 'reli-shoppers': mensen die op hun religieuze zoektocht hier een tijdje meedoen om dan weer uit het zicht verdwijnen. 'Een vlottend gezelschap,' zo omschrijft Ernst de gemeente, en hij voegt daar nog de elementen wind en water aan toe. 'Een eb-en-vloed gemeente', vult een gemeentelid aan dat zeer goed thuis is in het wel en wee van de Andriesgangers. Er kan hier veel. Men herinnert zich de feesten: uitbundig carnaval

voor de medewerkers en cabaret bij het afscheid van geestelijken. Maar het duurt wel even voor je hier je plek vindt; dat is ook het geval wanneer je er een tijdje uit bent geweest door bijvoorbeeld een langdurige ziekte. Ellis Booi vindt de gemeente individualistisch: mensen komen om hier iets te zoeken, maar het is niet vanzelfsprekend dat iedereen met alles meedoet. Men maakt keuzes. Er is wel een harde kern, de steunpilaren in eb en vloed, maar voor een vergadering is dat weer een andere kern dan voor een lezing. Het wereldgebeuren speelt hier een belangrijke rol: na schokkende gebeurtenissen is het duidelijk voller in de kerk, stelt Ernst vast. Hij voegt hier aan toe dat de gemeente engel een sterke verbondenheid met de wijde wereld zou kunnen hebben. Katarina vindt Amsterdam 'een Paasgemeente'. Dan zit de kerk altijd vol. Zij herkent in de gemeente een sterke gemoedskant: krachtig, duidelijk, enthousiast, kritisch en soms verontwaardigd. Er is ook een sterke behoefte om 'dingen te willen weten.' Daarnaast valt het haar op dat arm en rijk, jong en oud ongedwongen met elkaar omgaan. 'Het religieuze verbonden met het hart, dát is het wat de mensen hier zoeken,' besluit Katarina. 'En die verbinding is óók nodig.'

Geestelijken

Heinrich Ogilvie	1926 – 1974
Ludovicus Mirandolle	1928 – 1942
Petrus Müller	1938 – 1955
Ernst Beernink	1942 – 1962
Jacobus Knijpenga	1955 – 1983
Elisabeth Lantsheer	1967 – 1978
Maarten Udo de Haes	1970 - 1976
Frank Storm	1976 – 1977
Maarten de Gans	1977 – 1979
Arij van der Vliet	1978 – 1980
Piet Delen	1979 – 1986
Andreas Büttner	1979 – 1984
Christiaan Struelens	1983 – 1986
Ellen Huidekoper	1985 – 1991
Siegmart Knijpenga	1986 – 2003
Craig Wiggins	1992 – 1994
Katarina Knijpenga-Müller	1993 – heden
Ernst Terpstra	2002 – heden

Getallen

Leden:	156
(99 vrouwen en 57 mannen)	
Belangstellenden:	162
Bezoekers mensenwijdingsdienst	
gemiddeld:	60
Op feestdag of bij wereldgebeurtenis:	80- 100
Kinderdienst gemiddeld:	10

De vier Aartsengelen II

De aartsengel Rafaël - 'God geneest' 2 illustraties,

door Myriam Driesens

'En genees de aarde, die door de (gevallen) engelen verdorven is, en kondigt aan dat de aarde zal genezen worden, opdat zij de pestilentie kunnen helen'. Zo spreekt de Heer tot de aartsengel Rafaël, aldus het boek Henoch¹, als de aarde haar nood klaagt. Veel te vroeg namelijk voor de onrijpe mensheid hadden de gevallen geestelijke wezens de mensen ingewijd in de geheimen van de aarde en de kosmos, met een dreigende wereldcatastrofe tot gevolg. Verder wordt verhaald hoe God de vier aartsengelen de opdracht geeft om in te grijpen, maar Noach en zijn gezin te sparen. Daarop volgt de zondvloed.

Vanuit de geesteswetenschap duiden we dit deels apocriefe bijbelverhaal als de gebeurtenissen rond de ondergang van Atlantis, te wijten aan het misbruik van magische krachten. Rafaël krijgt dus de specifieke taak om de aarde te genezen en om de mens te helpen helende krachten te ontwikkelen. Zijn naam betekent letterlijk 'God geneest'.

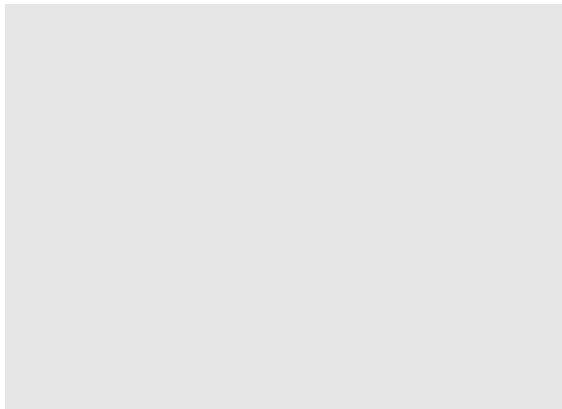
Gal, hart en lever

In het apocriefe boek Tobias (of ook wel Tobit genoemd²) wordt Rafaël zeldzaam concreet beleefbaar. De in waarheid en gerechtigheid levende Tobit had witte vlekken op de ogen gekregen door de uitwerpselen van een vogel. In zijn blindheid verdenkt hij zijn vrouw onrechtmatig van de diefstal van een bokje, waarop ze hem tegenwerpt: 'Waar blijf jij met je aalmoezen en je goede werken? Nu komt je ware aard aan het licht.'

Diezelfde dag gebeurde het dat een heel eind daar vandaan Sara, het nichtje van Tobit, beledigd werd door de dienstmeisjes. Zij was namelijk al aan zeven mannen ten huwelijk gegeven, maar de boze demon Asmodeüs had hen gedood nog voor ze gemeenschap met haar hadden gehad. Zowel Tobit als Sara bidden bedroefd tot God. 'Hun beider gebed vond verhooring. En Rafaël werd gezonden om de witte vlekken van Tobits ogen weg te nemen, Sara aan Tobias - de zoon van Tobit - tot vrouw te geven en om de boze demon in de boeien te slaan. Op hetzelfde ogenblik dat Tobit zijn

huis weer binnenging, kwam Sara van haar dakkamer naar beneden.'

Dan herinnert de in armoede levende Tobit zich dat hij ooit aan iemand een grote som geld uitleende. Hij geeft zijn jonge zoon Tobias de opdracht het geld weer op te halen, doch eerst een betrouwbare reisgezel te zoeken voor de verre tocht. Tobias vindt in Azarias - in werkelijkheid de aartsengel Rafaël - de geschikte begeleider. Onderweg kampeert het tweetal aan de oever van de Tigris. Als Tobias zich wil baden, duikt er opeens een vis op uit

het water en dreigt hem te verslinden. Daarop roept de engel hem toe de vis te grijpen en op het droge te werpen. Vervolgens moet Tobias het hart, de lever en de gal uit de vis snijden. Op zijn vraag waartoe die moeten dienen, antwoordt Azarias: 'Als een man of vrouw geplaatst wordt door een demon of boze geest, moet je het hart en de lever verbranden. Door de rook zal de betrokken persoon van zijn plaag verlost zijn. En de gal moet je gebruiken als zalf voor iemand die witte vlekken op zijn ogen heeft, dan zal hij genezen.'

Als Azarias wat later meedeelt dat ze te gast zullen zijn bij Raguël, de vader van Sara, en dat hij zal voorstellen om Sara aan Tobias te geven, schrikt Tobias eerst terug. Maar zijn vertrouwen in zijn reisgezel en in God winnen het van de angst. De rest van het verhaal laat zich min of meer raden...

Een goede therapeut en arts

De beeldentaal van het Tobiasverhaal verdraagt de goddelijke therapeut in Rafaël. Hij heeft inzicht in de grote karmische samenhangen en helpt om daar orde in te scheppen. Een paar voorbeelden: Tobias slaagt er met de hulp van Rafaël in om iets wat hem dreigt te verslinden vanuit het onbewuste in het bewustzijn te brengen. De bittere inzichten (gal), die hij daardoor verwerft, helpen zijn vader om zich te ontdoen van zijn 'blinde vlekken'. En zolang Sara zich volledig terugtrekt in haar hoofd (dakkamer) kan ze geen gezond huwelijk aangaan. Ze wordt verlost als Tobias haar, met de hulp van Rafaël, harte- en levenskrachten schenkt.

In het boek Henoch wordt Rafaël nog een aantal keren genoemd. Onder andere als de aartsengel die 'over de geesten der mensen gaat', en die Henoch vertelt over de boom van kennis, ook de boom der wijsheid genoemd. Rafaël helpt door inzicht! Hij is op de eerste plaats de begeleider van therapeuten, artsen en patiënten die ontwikkelingswegen gaan. In het grote verband is iedere mens echter tegelijk therapeut en patiënt! Rudolf Steiner zei eens dat een geneesmiddel ge-

neest omdat het op weg is naar de geest.

Aartsengel van de lente

Gezondheid, ook de psychische en geestelijke gezondheid, is een kwestie van een dynamisch evenwicht, want ze wordt in wezen voortdurend opnieuw veroverd. Het is een mercuriaal bewegen tussen een te veel en een te weinig. Zo kan men begrijpen dat Rafaël, die ook de oude Mercurius wordt genoemd, te vinden is daar waar de grote ritmes naar een evenwicht zoeken, met als oerritme de in- en uitademing. Ook de aarde kent zo'n ritme. 's Winters ademt ze in, dan is er aan haar buitenkant weinig leven te bekennen in de natuur. 's Zomers is het net andersom, dan is de aardeziel als het ware geëxcarneerd in de kosmos.

In het jaarverloop heeft Rafaël met zijn mercuriusstaf de lente onder zijn hoede en Michaël met zijn weegschaal de herfst. Het zijn de overgangstijden, waarin uit- en inademing een zeker evenwicht bereiken. Rafaël en Michaël vormen een stevig samenwerkingsverband. Als het bij ons lente is, dan is het immers aan de andere kant van de wereld herfst. Zo ondersteunen ze vanuit de diepten van zowel de aarde als de mens elkaars processen die zich meer op de voorgrond afspelen.

Dood en opstanding

Goede artsen en therapeuten zijn bevriend met de dood. Ook de patiënt in wie de wil tot genezing leeft, is bevriend met de dood. Want elk genezingsproces bestaat merkwaa-digerwijs uit een reeks sterfmomenten: het opgeven van een diepgewortelde gewoonte, het loslaten van bepaalde gevoelens, het verleggen van een denkspoor... Dan pas wordt de mens beter, letterlijk beter dan voorheen. Want de ware gezondheid is niet de oorspronkelijke harmonie, maar de overwonnen ziekte. En het echte leven is het leven dat door de dood is heen gegaan.

Het is geen toeval dat lijden, dood en opstanding van de Mensenzoon plaatsvinden in de Rafaëltijd. In het mysterie van Golgotha ligt

de kiem van het ultieme genezingsproces van de aarde en de mensheid. Elk jaar opnieuw mogen we aan het altaar beleven hoe lijden en dood niet het laatste woord hebben, maar als het ware de deur zijn naar een hogere gezondheid, een hoger leven. Ook Rafaël moest wachten op de Mensenzoon die door het mysterie van Golgotha gaat, om zijn werk verder voort te kunnen zetten. Nu echter niet meer oud-testamentisch van buitenaf, maar vanuit de kracht van het Christus-Ik in iedere mens zelf. In elke mensenwijdingsdienst voltrekt dit wonder zich opnieuw. Bij de communieuwoorden kunnen we achter ons de zachte vleugelslag van Rafaël voelen.

Noten

¹ Een apocrief (d.w.z. 'verborgen') boek, niet opgenomen in de Hebreeuwse bijbel, noch in het griekse Oude Testament (de Septuaginta) en dus ook niet terecht gekomen in de latijnse vertaling ervan (de Vulgata). Toch bezat het bij de eerste christenen de waarde van een canoniek werk, waarnaar zowel in het Oude als het Nieuwe Testament vrijelijk werd verwezen. Henoch was de vader van Methusala en wordt vermeld in Genesis 5:24. De gebruikte citaten werden van het internet gehaald.

² Apocrief boek, maar wel opgenomen in de Septuaginta en deel uitmakend van de oosters-orthodoxe en rooms-katholieke canons. De gebruikte citaten komen uit de Willibrordvertaling. Zie ook 'Het boek Tobias - met etsen en tekeningen van Rembrandt', uitg. Vrij Geestesleven, Zeist.

Christus voor de gehele aarde

door Wilma Bos

In dit gedicht van de Zuid-Afrikaanse Helene de Villiers wordt op een bijzondere manier het gevoel weergegeven van iemand, die intensief met de sacramenten van de Christengemeenschap leeft. Zij komt uit een familie, die al generaties lang in Zuid-Afrika woont. Voor haar is het vanzelfsprekend, dat Kerstmis in de

hitte van de zomer wordt gevierd, en voor haar is de Stille Week verbonden met de besen en stekels van de vuurdoorn en Pasen wordt gevierd met uitbundige herfstbloemen. Voor ons niet. Meestal is onze eerste reactie: vreemd, eigenlijk onmogelijk, gewoon verkeerd! Omdat we van kind af aan de christelijke feesten zozeer associëren met de voor ons erbij behorende seizoenen is dat letterlijk de omgekeerde wereld.

Ik heb twee maal de gelegenheid gehad om

SEISOENE

Hier in die Suide
sien ons alles
in kontrapunt

Michael se herfstige woord
hou pienk - en - groen
lente in die perseboord

Midsomer - jaarbegin
lei die dälende
jaarihelfte in

Maar Johannes se winterkoms
steek uit die diepte
nuwe vure aan:

Met Paasfees in die herfs
het ons virgoed
somer-in-die-winter geerf

Helene de Villiers

SEIZOENEN; Hier in het Zuiden zien wij alles in contrapunt; Michael's herfst-woord houdt roze-en-groen lente in de perzik-boomgaard; Midzomerjaarbegin leidt de dalende jaarihelft in; Maar Johannes' winterkomst steekt uit de diepte nieuwe vuren aan;; Met Pasen in de herfst hebben wij voorgoed zomer-in-de-winter geerfd.

meerdere maanden in Zuid-Afrika door te brengen, de eerste keer tijdens mijn gemeentepretparcours in Johannesburg, de tweede keer in Alpha Camphill Village in de buurt van Kaapstad. Met name naar het aspect van de zg. 'omgekeerde' seizoenen in relatie tot de christelijke jaarfeesten was ik heel nieuwsgierig, en ik probeerde zo min mogelijk te oordelen en alleen maar waar te nemen. Hoe doen de mensen dat hier? Hoe voelt het aan? Wat voor nieuwe aspecten kunnen daardoor zichtbaar worden? (De verdere vragen, die dit moeilijke maar fascinerende land, dat destijds nog in apartheid leefde, opriep, laat ik hier buiten beschouwing)

Het viel op, dat er verschillende benaderingen waren: voor sommige dingen werd teruggegrepen op Europese tradities, voor andere dingen werd bewust een relatie gelegd met de natuur van dat moment. Zo werden in de gemeente in Johannesburg in de Adventstijd de ramen met blauw papier beplakt, om voor de kinderen een intieme binnenruimte te maken, maar zag ik in Alpha een heel originele Adventstuintje, waarbij de kinderen een lemniscaat liepen tussen de 'aarde' en de 'hemel', waar Maria, de hemelkoningin brood en wijn in ontvangst nam, de gaven van de aarde van dat moment. Kerstmis ligt tussen de graanoogst en de wijnoogst in.

Bij elk jaarfeest horen vele natuurbeelden, die voorkomen in de liederen en verhalen, en in de manier waarop wij het huis versieren of een seizoenentafel maken, en die voor ons gevoel helemaal bij dit feest horen. We realiseren ons meestal niet, dat een aantal van die beelden in de natuur van dat moment voorkomen, maar andere niet. Zo zien we in de Adventstijd en Kersttijd in Noord Europa (niet in Zuid Europa) wel sneeuw en duisternis, maar niet de roos en de lelie. Die importeren we, wanneer we ze willen zien, uit warmere landen, bijvoorbeeld uit Zuid-Amerika, waar ze op dat moment wel in de natuur aanwezig zijn. En wanneer we ze niet kunnen kopen, moeten we de inspanning leveren, die beelden binnen in ons tot leven te wekken. Elk jaar moeten we die inspanning

opbrengen in de Lijdenstijd. De ernst en het stervensmotief zijn moeilijk in overeenstemming te brengen met de alom ontspruitende natuur, zeker wanneer Pasen laat valt zoals vorig jaar. In het Zuiden van de aarde wordt de innerlijke stemming van de Lijdenstijd weerspiegeld door de stervende natuur, en Pasen wordt daar als innerlijk opstandingsgebeuren tegenover gesteld, kracht gevend voor het donkerder jaargetijde.

Zo heeft ieder jaarfeest beelden, die we uiterlijk om ons heen zien, en beelden die we in onze ziel vinden, zowel hier als in het Zuiden van de aarde. Die belevingen vullen elkaar aan, en stellen ons in staat tot een hogere essentie van een jaarfeest te komen. Het is een goede oefening om de traditionele entourage van een jaarfeest eens opzij te zetten, en nieuwe ontdekkingen te doen.

Een ontdekking, die voor mij een grote betekenis heeft gehad, vond plaats toen ik voor het eerst Kerstmis beleefde in Zuid-Afrika. De nachtdienst was net zo intiem van stemming als ik haar kende, onder een hemel vol sterren. De vroege ochtenddienst had ook die bijzondere stemming van de overgang van duister naar licht. Maar de derde dienst was volkomen verschillend in het felle zonlicht van de midzomerdag. Daar was een michaëlsche roep voelbaar om dat tere middernachtslicht in het felle licht van het dagbewustzijn niet verloren te laten gaan. Die roep had ik in Europa zo nog niet gevoeld, waar de uiterlijke winterduisternis ons toch nog omhult en ons minder uitdaagt. Dit was in zekere zin meedogenloos, maar op een bijzondere manier het bewustzijn wekkend van onze verantwoordelijkheid voor het Kerstgeschenk. Dat is nieuw, modern, van deze tijd.

In haar gedicht 'Woordkind' drukt zij nog een ander aspect van deze bijzondere manier van Kerstmis beleven uit: zij beschrijft, hoe ze achter de uiterlijke zon die vanaf nu weer gaat dalen, de nieuwe zon van het Woordkind schouwt, die de fakkel overneemt. Dit is een blijvend licht, tegenover de uiterlijke zon die

niet blijvend is. Zo kan vanuit het Zuiden een aanvulling en een verdieping voor de viering en beleving van ieder christelijk jaarfeest worden gevonden, waardoor we tot een christendom kunnen komen voor de gehele aarde. Enkele voorbeelden:

Advent daagt uit om in een veel aandacht vragende buitenwereld toch de subtiele tekenen van de Komende te herkennen (zeer in overeenstemming met het evangelie van die tijd, overigens). Kerstmis vraagt om het innerlijke licht in het uiterlijke licht te bewaren. De Lijdenstijd kan bijvoorbeeld inspireren in om het lijden van de wereld Christus' lijden te herkennen, en Pasen is die kracht, die zelfs en vooral in de duisterste omstandigheden werkzaam wordt. Johannes' vurige woord kan ertoe aanzetten dagelijks ons zelf te 'dopen' dwz ons christen-zijn te hernieuwen, en Michaël kan herkend worden als de 'engel, die staat in de zon', en die het wereldbewustzijn in de mens stimuleert.

In de 15e eeuw begon voor de Europese mens het wereldbeeld te veranderen. Door-

Kerstmis

Denk er niet aan hoe Kerstmis komt
Naar die oorden koud en ver,
Waar sneeuw valt, teer als Genade
Alles verhullend.

Hier is het, hier
Waar jacaranda en agapanthus
het blauw van de hemel weerspiegelen
Waar in het brandende zand
alleen de shanties groeien
En het zwaard van de zon
ons hart doorboort met Genade
Alles onthullend.

Hier is het barse oord waar Kerstmis komt
Naar dit beminde versplinterde land.
En voor even wagen we liefde.

(Vrij naar 'Christmas' van Helene de Villiers)

SIRKELGANG

Noord

Eenmaal het die kennis uit die Ooste
die ridders van die Weste aangeraak
en Parsival het als draer van 'n nuwe wyding
ontwaakt
en te voorskyn gekom

Suid

En als Prins Hendrik se navolgers nou
aan Priester – Johannes se Sonne-wete
in die Suide kan raak, wat mag dan weer
daaruit
opblom
om die wêreld wakker te maak?

Helene de Villiers

CIRKELGANG. Noord. Eens heeft de kennis van het Oosten de ridders van het Westen aangeraakt en Parcival, als drager van een nieuwe wijding is ontwaakt en te voorschijn gekomen. Zuid. En wanneer de navolgers van Prins Hendrik het Zonneweten van Priester-Johannes in het Zuiden kunnen vinden, wat mag daaruit opbloeien om de wereld wakker te maken?

dat pioniers rondom de wereld zeilden, werd de basis gelegd voor ons moderne beeld van de wereld als één geheel. We kunnen op ieder moment van de dag kennis nemen van het nieuws van overal op de wereld, we kunnen in alle tijdzones opbellen en overal heen reizen, en in het collectieve bewustzijn van de mens is zelfs het beeld opgenomen hoe de wereld er vanuit het heelal gezien uit ziet.

In die vijftiende eeuw begon de Europese cultuur, inclusief het daar ontwikkelde christendom zich te verbinden met de rest van de wereld. Het kruis werd naar vreemde kusten gebracht (zie de foto, als herinnering aan dit gebeuren aan de kust van Namibia in 1486). Dat heeft grote gevolgen gehad voor het aan-

zien van de wereld. Culturen verbonden zich met elkaar, verrijkten elkaar, maar ook ging er heel veel verloren. De westerse cultuur en het uiterlijke christendom heeft daarbij vaak een destructieve invloed gehad.

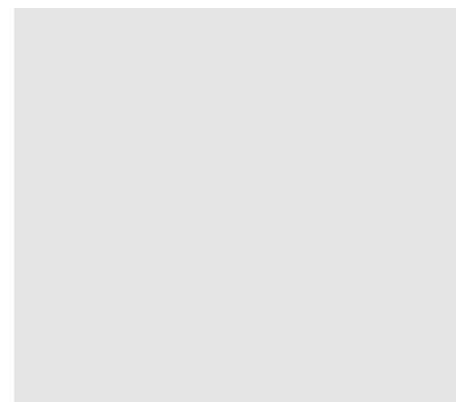
Toch zijn er in deze ontdekkingsreizen (zoals in het gedicht *Sirkelgang* aangeduid, onder inspiratie van Prins Hendrik), en in de ontmoeting van culturen ook sporen van een spiritueel christendom te vinden. Zo was bijvoorbeeld één van de eerste commandeurs van de nederzetting aan de Kaap in de 17e eeuw, Simon van der Stel, een christen met Rozenkruisersachtergrond. Hij was in Nederland omgegaan met mensen zoals Hooft, Huygens en Rem-

brandt, van wie we nu weten, dat ze een destijds verboden, spiritueel christendom beoefenden. Aan zijn levenswijze en aan zijn werken zijn tot in details de levensregels van de Rozenkruisers te herkennen. Dit spirituele christendom is ondanks andere invloeden, die er ook waren, een geschenk aan het Zuiden geweest. Wellicht is het zo, dat het 'zuidelijke' christendom in onze tijd weer het verouderende christendom in het Noorden zou kunnen helpen vernieuwen, en dat het ons kan helpen een christendom voor de toekomst en voor de gehele aarde te scheppen, een apocalyptisch, onthullend christendom onder de inspiratie van Johannes de Evangelist.

BOEKEN

Niets is verborgen.

Kosmische dimensies in het Marcus-evangelie.
Siegwart Knijpenga
Uitgeverij: Kok, Kampen

door Marianne van Biert
*Marianne is theologe en heeft een inleiding
over het boek gehouden tijdens de boekpre-
sentatie 6 november j.l.*

Met het boek 'Niets is verborgen...' wil Siegwart Knijpenga het Marcus-evangelie toegankelijk maken voor de religieus zoekende lezer

van nu. Kenmerkend voor deze tijd, de vijfde cultuurperiode, zo zegt de auteur in navolging van Rudolf Steiner, is dat de mens het Christus-wezen door studie en innerlijke verdieping kan benaderen. Het boek is dan ook een echte studie. Dat wil zeggen, je moet er wel even voor gaan zitten met het evangelie ernaast. Het vraagt van de lezer dat hij mee puzzelt, telt, antwoorden vindt, nieuwe vragen krijgt, dat hij meebeweegt in de verborgen structuren van de tekst, en zo de diepere betekenis van de weg van Christus op aarde op het spoor komt. Het wordt een ontdekkingsreis langs de concrete tekst, geïnspireerd door de hogere inzichten van Rudolf Steiner.

Persoonlijk heb ik deze reis als heel bijzonder ervaren. Twee keer heb ik het boek van voor naar achter doorgelezen en beide keren had ik het gevoel dat het verhaal van Jezus Christus zich voor mijn ogen ontvouwde, als een geheim dat zich, voor wie aandachtig kijkt, geleidelijk aan prijsgeeft. De raadselachtige beknoptheid van het Marcus-evangelie ontpopt zich als ontroerende eenvoud en helderheid.

Ik was met name verheugd dat de concrete tekst zoveel aandacht krijgt. Met veel ijver heeft de auteur woorden geteld. Het tellen van woordherhalingen is in de gangbare theologie

een manier om de boodschap van de bijbeltekst op het spoor te komen. Belangrijke woorden die wijzen op de kwintessens van de tekst komen niet zomaar toevallig 7 of 12 maal voor. Siegwart Knijpenga laat zien dat in de getalstructuren die zichtbaar worden in het Marcus-evangelie kosmische waarden zijn afgedrukt. Zo heeft hij bijvoorbeeld hemelse en aardse kernwoorden geteld, die respectievelijk 7 of 14 maal voorkomen in het evangelie. Door deze woorden (Gods Zoon, mensenzoon etc.) in hun zinsamenhang uit het evangelie te lichten en achter elkaar te plaatsen wordt zichtbaar dat deze woorden in bijvoorbeeld 7 of 14 stappen een ontwikkeling ondergaan. Een beweging door het evangelie heen wordt zichtbaar, namelijk, zoals de auteur schrijft, dat iets uit de hemelse hogere wereld afdaalt, de ontmoeting met de aarde aangaat om tenslotte menselijk te worden. Een weg van de hemel naar de aarde, die je concreet in de tekst kunt aflezen.

Op dezelfde wijze kijkt hij heel exact naar de bijbelse geografie en diens diepere betekenis. Hij vestigt de aandacht op de verplaatsingen van het ene landschap naar het andere landschap. Ook in de gangbare theologie heeft men oog voor het bijzondere van de bijbelse geografie. Bergen en dalen hebben een diepere betekenis dan alleen een geografische. De auteur gaat echter verder wanneer hij bijvoorbeeld in navolging van Emil Bock op het verband wijst tussen de geografisch drieslag Jeruzalem - Meer - Galilea en de menselijke drieslag hoofd - hart - lichaam.

De keuze van de auteur voor een nauwkeurige tekststudie zie ik als een verrijking in twee opzichten. Ten opzichte van de reguliere theologie is er enerzijds een herkenbare benadering (de getallen, de geografie), anderzijds een verruiming doordat de kosmos een reële plaats krijgt waardoor er veel concretere verbanden ontstaan tussen hemel en aarde, God en mens. Ten opzichte van de antroposofie zie ik de verrijking vooral omgekeerd, namelijk dat die grote inzichten duidelijk oplichten in de tekst zelf en daardoor

vanuit het evangelie tot je gaan spreken. De auteur heeft veel antroposofische kennis verzameld. Vooral de excursies over verschillende thema's uit de bijbel geven een ruim overzicht en dragen veel bij aan een dieper begrip.

Het enige dat ik echt regelmatig gemist heb is een wat zorgvuldiger en uitgebreider notenapparaat, zodat je als zoekend mens de weg in de overige literatuur wat makkelijker vindt.

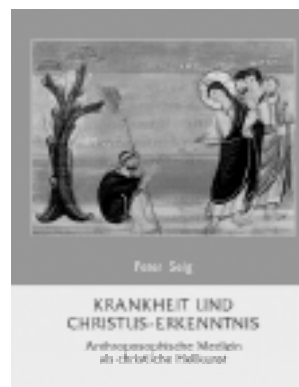
Toen ik bij het verschijnen van het boek mijn impressies weergaf had ik bedenkingen bij de toegankelijkheid van het boek voor niet antroposofische lezers. Ik verplaatste mij in mijn goede tante, religieus zoekend mens en al 80 jaar gereformeerd en vroeg mij af of het wel goed te volgen is met weinig of geen antroposofische kennis. Inmiddels heeft zij mij laten weten dat ze niet begrijpt waar ik me zorgen over maak. Een mooi slot voor de bespreking van dit prachtige en aanbevelenswaardige boek.

Het evangelie naar Marcus

Esoterische achtergronden

Rudolf Steiner

Uitg. Christofoor/Vrij Geestesleven

door Marie-Hélène van Tol-van Hagen, gemeente Amsterdam

Een twintigste-eeuwse componist zei eens: 'Ik vind het helemaal niet erg wanneer mensen mijn muziek niet meteen begrijpen, ik ben al heel blij wanneer zij bereid zijn een tweede keer te luisteren!' Dit komen we voortdurend tegen, in de beeldende kunst, de muziek, het theater. Het vraagt om een dialoog van de waarnemer met het gebodene. Ook wie zich met het werk van Rudolf Steiner bezig houdt, kan het zo vergaan. Zelf heb ik dit weer beleefd bij de voordrachtencyclus naar aanleiding van het evangelie van Marcus. Voordat ik er goed 'in' kwam stootte ik me flink aan de taal en de vertaling. Het is ook ingewikkeld om voordrachten, die een kleine honderd jaar geleden zijn gehouden, actueel te vertalen en toch trouw te blijven aan het stenogram. Gelukkig hielp mij de hierboven aangehaalde uitspraak om me er nog eens - en nog eens - aan te zetten. En toen werd het spannend. Want, waar begint Steiner mee? Juist met dit thema! Dat het belangrijk is, dat we het evangelie weer opnieuw leren lezen, ons er opnieuw mee gaan bezighouden, nog eens en nog eens.

In de afgelopen tweeduizend jaar is veel van de diepere inhouden van de evangeliën verloren gegaan. Anderzijds hebben we nu nieuwe mogelijkheden om de openbaringen, die verborgen liggen in de bijbel, opnieuw te leren lezen. Dit is noodzakelijk, want 'het christendom staat pas aan het begin van zijn grote ontwikkeling en wie deel wil uitmaken van deze grote ontwikkeling, moet met zijn begrip gelijke tred houden met de steeds verder voortschrijdende openbaringen en impulsen die met de grondlegging van het christendom zijn begonnen' (p.33). Voorwaarde hiervoor is het nieuw leren lezen van de evangeliën.

Maar er is nog meer. Uit de kracht en de liefde die uit de evangeliën straalt, is de weg te vinden die tot begrip van alle andere godsdiensten leidt, zodat we die zo begrijpen als de belijders van deze godsdiensten het zelf doen. 'Echte bijbelkennis zal, dankzij haar innerlijke waarheid en gesteund door de geesteswetenschap, aan alle geloofsovertuigingen ter wereld evenveel waarde toekennen – vooral ook omdat

echte bijbelkennis zich waarachtig niet in een enkele confessie kan opsluiten, maar universeel moet worden. Daardoor zullen de godsdiensten met elkaar worden verzoend' (p.74).

Hoofdthema van de cyclus is begrip te ontwikkelen voor de wereldhistorische daad van het mysterie van Golgotha. In grote kringen, dan weer nauwer, dan weer wijder, laat Rudolf Steiner zien hoe in de geschiedenis van de mensheid de werking van het mysterie van Golgotha zichtbaar is geworden en nog wordt, bijvoorbeeld hoe in het oudtestamentische volk alle grote cultuurstromingen bij elkaar kwamen om dit gebeuren voor te bereiden.

De hele cyclus is ingebed in het steeds zoeken naar de waarheid. In Christus is het beginsel belichaamd 'de waarheid te erkennen zonder onderscheid te maken naar kleur, stam, ras' (p.51). En vanuit dit principe kan het kosmische wezen van de Christus steeds meer erkend worden. Vooral het evangelie naar Marcus spreekt van dit kosmische, wanneer wij het op de juiste manier leren lezen.

In het nawoord gaat Jan van Dreven in op verschillende aspecten van de cyclus, zoals de tijd waarin de voordrachten werden gehouden en wat zich toen afspeelde. Dit maakt ondermeer iets duidelijk over het soms wat wijdlopijge taalgebruik. Verder haalt hij de verschillende lagen, die Steiner aanspreekt, naar voren en zet ze helder naast elkaar. Een theologisch commentaar en iets over de persoon van Marcus completeren het geheel.

Tenslotte (p. 217) 'ontsteekt in onze zielen het evangelie naar Marcus het inzicht, dat hemel en aarde voorbij zullen gaan, maar dat hetgeen we kunnen weten over het mysterie van Golgotha met ons mee zal gaan naar komende tijden, ook wanneer hemel en aarde voorbij zijn gegaan'.

Ontvangen boeken

Uit zwart rijst rood.

Theo van Leeuwen. Uitgave in eigen beheer, 2004, 63 pag. € 9,-.

Bundel met gedichten die van 2000-2004 voor

op het gemeentebericht van de gemeente Zutphen hebben gestaan. De opbrengst komt ten goede aan het nieuwe dak van de Johanneskerk. Te bestellen via tel. 0575-529616, email jc.broekman@chello.nl.

Ninetta Sombart, life and art.

Volker Harlan. Floris Books, 2004, 208 pag. € 30,-.

Een goed bericht voor wie geen affiniteit heeft met de Duitse taal: het prachtige boek over het werk van Ninetta Sombart (besproken in het Michaëlnummer 2004) is vertaald in het Engels. Zie ook de website van www.florisbooks.co.uk.

Nature spirits and what they say, interviews with Verena Stael von Holstein.

Wolfgang Weirauch. Floris Books, 2004, 240 pag. € 12,99.

Vrijwel tegelijk met de Nederlandse vertaling (uitg. Christofoor/Vrij Geestesleven) van dit opmerkelijke boek, verscheen ook de vertaling in het Engels. De Duitse journalist Weirauch stelt over een breed scala aan onderwerpen (waaronder ook de cultus in de Christen gemeenschap) vragen aan elementaire wezens. Verena Stael von Holstein bemiddelt tussen de journalist en de elementaire wezens.